

Підсумовуючи, можна сказати, що в умовах глобалізації ціннісні пріоритети людини і соціуму постійно змінюються, адже соціальні трансформації вимагають від нас переосмислення традиційних норм і підходів. Свобода, права людини, толерантність, рівність і відповідальність за збереження культурного різноманіття — це ті цінності, які стають основою для майбутнього розвитку соціуму.

Філософія у системі соціогуманітарного та технічного знання

Олексій СТРУКОВ, здобувач III освітньо-наукового ступеня (PhD)

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

У сучасному світі наука і техніка є основними рушіями прогресу, трансформуючи всі сфери людської діяльності — від економіки до культури. Проте без належного усвідомлення моральних, соціальних і культурних наслідків ці зміни можуть створювати виклики, що загрожують гармонії суспільного розвитку. У цьому контексті філософія відіграє унікальну роль: вона забезпечує інтеграцію соціогуманітарного та технічного знання, формуючи основу для глибшого осмислення наслідків інновацій і їхнього впливу на людину.

Як зазначає Юрген Габермас, науковий прогрес має супроводжуватися моральною свідомістю, яка враховує інтереси всіх соціальних груп через комунікативні дії. У цьому сенсі філософія сприяє створенню умов для узгодження різних перспектив і цінностей у контексті технологічного розвитку.

Значення філософії для методології науки Філософія формує основу для критичного аналізу наукових концепцій, їх етичності та соціального впливу. Як підкреслює Ганс Йонас у своїй концепції «етики відповідальності», технології мають розвиватися з урахуванням довгострокових наслідків для природи та людства, щоб уникнути непоправних втрат для майбутніх поколінь. Цей підхід є особливо актуальним у контексті штучного інтелекту та генної інженерії, що вимагають нових етичних рамок.

Критичний раціоналізм, розроблений Карлом Поппером, також підтримує ідею впровадження «морального належного» в наукову діяльність, щоб збалансувати технічний прогрес із соціогуманітарними потребами. Це дозволяє філософії об'єднувати різні сфери знань у цілісну методологічну систему.

Філософія і технічний прогрес Технічний прогрес, попри свої досягнення, викликає складні етичні питання, зокрема щодо впливу технологій на людську автономію. Як зазначається у філософських дослідженнях, філософія виступає мостом між практичною доцільністю технічних рішень і їхньою відповідністю гуманістичним цінностям.

Штучний інтелект є прикладом необхідності філософського осмислення, адже він ставить виклики щодо приватності, етики рішень автономних систем і контролю над ними. Подібні питання стосуються й генної інженерії, яка ставить під сумнів межі втручання в людську природу. У цьому сенсі філософія

забезпечує інтеграцію знань із різних галузей, допомагаючи сформувати збалансований підхід до розвитку технологій.

Отже, філософія у системі соціогуманітарного та технічного знання є невід'ємним інструментом для гармонізації науково-технічного прогресу з потребами суспільства. Вона сприяє створенню етичних стандартів, які забезпечують відповідальний розвиток технологій, зберігаючи людські цінності. Завдяки філософії стає можливим досягнення балансу між інноваціями та гуманістичними ідеалами.

Література

1. Ганс Йонас. Принцип відповідальності: Відкриття етики для технологічної цивілізації. М.: Культурна ініціатива, 2004.
2. Юрген Габермас. Моральна свідомість і комунікативна дія. К.: Центр навчальної літератури, 2007.
3. Чарльз Тейлор. Етика автентичності. К.: Дух і літера, 2006.

Проблема зловживання авторитетом у науковій сфері

*Світлана ЧМИХУН, доцент, кандидат філософських наук,
Дар'я КЕЙГЛ, здобувач освіти,
Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

В усі часи зловживання авторитетом було одним, і, можливо, найуспішнішим, із видів маніпулювання думкою суспільства або окремих індивідів. В різні періоди людства авторитет мав різні форми і виражався у різних аспектах.

Так, наприклад, можна виділити такі типи авторитету як релігійний, який виражається в тому, що релігійні лідери мають вплив на вірян; науковий, що виникає внаслідок здобутків і визнання в деякій галузі науки; соціальний, який залежить від соціального статусу і впливу особи; економічний, що являє собою наслідок фінансового успіху; культурний, заснований на внеску в культуру або мистецтво; етичний, що є результатом репутації особи як такої, яка має високі етичні принципи, тощо.

Зловживання авторитетом науковця відбувається, коли особа, яка визнається експертом у деякій галузі науки, використовує своє становище задля досягнення своїх особистих корисливих цілей або впливу на суспільну думку.

Етичний кодекс ученого України поділяє загальне поняття «вчений» на декілька понять за роллю вченого в науці і суспільстві: дослідник, автор, керівник, викладач, експерт і громадянин. Кожна роль має свої особливості, а також свій простір для зловживання авторитетом науковця.

Вчений-дослідник може зловживати своїм авторитетом, неправильно інтерпретуючи результати досліджень або представляючи їх у вигідному для себе світлі. Такі дії з маніпуляції експериментальними результатами можуть спотворити наукові факти і призвести до небажаних наслідків у суспільстві.

Зловживання авторитетом вченого-автора може відбуватись в декілька способів. Користуючись авторитетом вченого, автор може привласнити собі здобутки інших, менш відомих дослідників, або групи науковців, в